

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע ה ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ שבת העשרים ושש

הפטרה לשבת תשובה
הושע י"ד

האזינו (תשכ"ז-כ"ח)

(עיון להפטרה זו גם גליונות האזינו תשי"ט וגליון וילך תשכ"ה).

א. ב'. שובה ישראל עד ה' אלוקיך

יומא פ"ר ע"א:

אמר ר' לוי: גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנ' "שובה ישראל עד ה'
אלוקיך". אמר ר' יוחנן: גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה, שנ' (ירמ'
ג') "הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד, חלא
חוף תחנף הארץ והיא ואת זבית רעים רבים ושוב אלי - נאום ה'".

פסיקתא דרב כהנא (פסיקתא דשבת שובה קל"א)

אמר ר' יודא בר' סימון: "שובה ישראל עד ה' אלוקיך" - אפילו כפרת בעיקר.

ילקוט שמעוני הושע תקל"ו

ר' יודן בשיאה בשם ר' יהודה בר' סימון: מנהגו של עולם: אדם יורה חץ,
כמה מהלך? בית כור או כורים, כמה גדול כוחה של תשובה שמגעת עד כסא הכבוד
שנאמר "שובה ישראל עד ה' אלוקיך".

אמר ר' אליעזר: בנוהג אדם המבזה את חברו ברבים ולאחר זמן מבקש לרצות אותו,
הוא אומר: "אתה מבזה לי ברבים ומתרצה לי ביני לבינך?! לך והבא אותם אנשים
שנזיתני בפניהם ואני מתרצה לך". אבל הקב"ה אינו כך, אלא אדם עומד ומחרף
ומגדף בשוק והקב"ה אומר לו: "עשה תשובה ביני לבינך ואני מקבלך" - "שובה
ישראל עד ה' אלוקיך".

1. הסבר בדברי ר' יוחנן - מהו ה"לא תעשה שבתורה" - הן הוא מביא
כראיה לדבריו פסוק מנביאים?

2. מה הם ההסברים השונים הניתנים בדברי חז"ל למלה עצ ה'?

3. איזה מדברי המדרשים מסכים עם תפישת ר' לוי?

xx 4. על דברי ר' לוי מקשה בעל עיון יעקב (ר' יעקב ריישר)
ולמה מביא ראיה מקרא דהושע ולא מן התורה מדברים פרק ד' או
מדברים פרק ל'?

(א) מה הם הפסוקים בשני פרקי דברים שאליהם הוא מכוון?

xx (ב) התוכל לישוב קושייתו ולומר למה לא הביא ראיתו משני
הפסוקים הנ"ל?

ב. ג' כל תשא עון וקח טוב

יומא פ"ר

בא וראה שלא כמידת הקב"ה מדת בשר ודם: מדת בשר ודם אדם מקניט את חברו ספק
מתפייס ממנו ספק אינו מתפייס ממנו; ואט תמצא לומר: מתפייס ממנו, ספק מתפייס
ממנו בדברים, ספק אין מתפייס ממנו בדברים (= אלא דורש עוד ממון) אבל מדת
הקב"ה אינו כן. אדם עובר עברה בסתר, מתפייס ממנו בדברים שנאמר "קחו עמכם
דברים ושובו אל ה'" ולא עוד אלא שמחזיק לו טובה, שנאמר "וקח טוב".

ילקוט שמעוני תקל"ב:

אדם הולך לכבד את השלטון, הולך מלא וחוזר ריקם, אבל הקב"ה אינו כן אלא
הולכים אליו ריקנים וחוזרים מלאים, שנאמר 'כל תשא עון וקח טוב'.

(1) כיצד דורשים שני המדרשים הנ"ל את פסוקנו?

(2) העתק אותו בסמני הפסק בהתאם לתפיסתם.

(3) במה הם סוטים מפשוטו של מקרא?

(עיון עלון הדרכה)

ג. וקח טוב

ילקוט שמעוני הושע תקל"ג

ר' נתן ור' אחא בשם ר' סימון: גימטריה דידיה "וקח טוב" - וקח נפש.
אמרו ישראל: הרי חלבנו דמנו ונפשותינו, יהא רצון מלפניך שתהא כפרה עלינו.

xx הסבר מה פירוש "גימטריה" במקום זה?

העורך: מיכאל פרלמן

שאלות בטעמי המקרא

דברים ל"ב ה' שחת לו לא בניו מומם דר עקש ופתלתל

רו"ה (היידנהיים) כתרומתו: חבילו להון וכו'. מליצת הכתוב הזה קשה קאי ומי הוא זה אשר שחת. שהרי לעיל מניה היה הדיבור מן השם יתברך: "הצור תמים פעלו... צדיק וישר הוא". ואיך לא הזכיר "ישראל", לא בשם ולא באחד מצינויותיהם, עד שיתכן לומר עליו "שחת". ואין לומר, שקאי על מלת "בניו" שאחריו, שאם כן, היה לו ליכתב "שחתו" לשון רבים.

גם מלת "לו" מסופקת, כי ייתכן לפרש: לו = לעצמו, כמו (דה"ב יג כא) (דה"ב כד ג) "וישא לו יהודע נשים שתיים", שפירושו: לו = ליואש המלך הנזכר, דוגמת (בר' כא כא) "ותקח לו אמו אשה", כי היתה כוונת יהודע להקים זרע למלך, אחרי שעתליה המרשעת המיתה את כל זרע המלוכה. ולסיבה זאת נשתנה הניגון, (=הסעמים) של "ויולד בנים ובנות" דיואש (טפחא-מירכא-סו"פ) מכל "ויולד בנים ובנות" (מירכא-טפחא-סו"פ) שבכל המקרא, ככתוב במסורה.

ויאמר החכם ראב"ע ז"ל: יש אומרים, כי טעם "שחת לו" כמו: שחתו להם, והסעם: לנפשם. ואל תתמה בעבור שהמלה לשון יחיד, כי כן משפט הלשון. הלא תראה: זכור ימות עולם בינו שנות דר ודר.

והנכון בעיני שהוא כן: שחת לשם. והסעם: השחתת דרכי השם הנסועים והחקים שצוה. כאילו אמר: שחת לו דור עקש שהם לא בניו, וזהו מומם. והעד, כי כן פירושו הבא אחריו, והוא: "הלה" תגמלו זאת... עכ"ל.

וגם הרמב"ן פירש ככה ביתר ביאור. ולדעתם מלת "לא" מחובר עם "בניו". וטעם "לא בניו" כמו (הושע ב כה) "ואמרתי ללא עמי אתה". וכן "הם קבאוני בלא אל" = במי שאיבדו אל. וכן (ירמיהו ה ז) "וישבנו בלא אלהים", ודומיהם.

אכן, פסקי הסעמים מתנגדים להם, שהרי מלת "לא" בטפחא להפרידו מן "בניו". ויותר נכון ומסכים עם בעל הסעמים הוא פירוש הרשב"ם ז"ל, שאמר: "שחת לו" = שחת ישראל לעצמו, כדכתיב (הושע יג ט) "שחתך ישראל כי בי בעזרך" = הוא גרם לעצמו השחתה. - "לא": כלומר ולא לאחר. - "בניו מומם": "מומם" הוא כפל לשון של "שחת". בניו של הקב"ה הם עשו מום בעצמם, כדכתיב (ויקרא כב כה) "כי משחתם בהם מום בם". עכ"ל.

ובעל מכלול יופי אמר: והנכון בעיני שמלת "לו" שב אל השם, ופירושו, כי מומם לא שחת לו, כי אם לבניו, שהם דור עקש ופתלתל. וכן ת"א: "חבילו להון" ולא ליה. עכ"ל.

וגם פירוש זה בלתי מתיישב על המליצה ולא על משמעות לשון רש"י ז"ל.

וידמה לי (רו"ה) שהניקוד של "שחת" הוא שהכניס המפרשים בדיחוקים, שלפי שהוא דומה אל כל פעל עבר מבניין הכבד הדגוש, הדחיקו לפרשו לשון "פעל" כמו (איכה ב ה) "שחת מבצרי", וכן (בר' לח ט) "ושחת ארצה". ולכן אין לו התחברות לא עם מה שלפניו ולא עם מה שאחריו, כי אם על פי הדחק.

והנראה נכון הוא, שאיבדו לשון פעל כלל, אבל הוא שם הפעל של השחתה, כמו (ירמיהו ה יג) "והדבר אין בהם", וכן: לי נקם ושלם" דלהלן.

ותדע שכן הוא, שהרי הניגון (ההסעמה) בו מלרע, ואילו לשון פעל, היה ראוי הניגון לשוב למעלה בעבור מלת זעירא שאחריו, כמו (ויקרא כב): "וכחש בה", וכן (איוב ח יח) "וכחש בו". וכן "שחתך ישראל כי בי בעזרך" (הושע יג ט) גם הוא שם הפועל, וטעמו: השחתה שלך היא, כלומר אתה שיחתת את עצמך כי אין שם משחית זולתך.

אלה רק חלקם של דברי רו"ה ועוד נעסוק אי"ה בהמשך דבריו ושל פרשנים אחרים בהזדמנות אחרת.

1. מהו הקושי בפסוקנו?
2. איך מסבירים אותו ראב"ע, בעל מכלול יופי ורשב"ם?
3. במה מתנגד רו"ה לפירושו של רשב"ן?
4. איך מפרש רו"ה ובמה הוא שונה מכל האחרים (שים לב, שטרם סימננו להביא את כל דבריו, ולכן אין דעתו ידועה עד כה בשלמותה!).
5. מה מעיר רו"ה בדבר הסעמים הבאים בניסוי "ויולד בנים ובנות" בדה"ב כד ג לעומת בכל יתר הפסוקים במקרא?

ג מ ר ח ת י מ ה ט ו ב ה

גליון לעיון בפרשת השבוע ולעיון הדרכה תשכ"ח

הרוצים לחדש את מינויים לגליון לעיון בפרשת השבוע, וכן לעיון ההדרכה לשנת תשכ"ח, יפנו מיד בהזדמנות המחלקה לתרבות תורנית במשרד החנוך והתרבות ירושלים.
דמי מנוי לשנה: לגליון - 4 ל"י לעלו - 2 ל"י.
למזמינים יותר מ-10 ספסים - הנחה.
המעוניינים בגליונות של שנים שעברו יפנו אל עורכת הגליונות.